

Baudrillard, globalizacija in terorizem:

Nekaj pripomb na nedavne pripetljaje
s podobami in spektaklom ob
Baudrillardovem 75. rojstnem dnevu¹

¹ To razpravo sem imel na konferenci ob Baudrillardovem 75. rojstnem dnevu julija 2004 v Karlsruheju, v Nemčiji, in hvaležen sem udeležencem za spodbujanje diskusije, ki je pomagala pri reviziji. Za moja lastna stališča na temo, o kateri diskutiram v tej razpravi, glej: Kellner, D. *From September 11 to Terror War: The Dangers of the Bush Legacy*. Rowman in Littlefield. Maryfield, 2003; *Media Spectacle*. Routledge. London – New York, 2003; in »Preemptive Strikes and the War on Iraq: A Critique of Bush Administration Unilateralism and Militarism,« ki bo objavljen v *New Political Science* in na spletni strani <http://www.gseis.ucla.edu/faculty/kellner/kellner.html>.

² Glej: Baudrillard, J. *Simulations*. Semiotext(e). New York.

* »L'esprit du terrorisme« – slov. »Duh terorizma«. Apokalipsa. Ljubljana, 2005. Prev. Barbara Pogačnik; op. prev.

Po terorističnih napadih 11. 9. in vojni proti terorju, ki je sledila, je Jean Baudrillard napisal vrsto refleksij o sodobnem trenutku, ki so obudile vznemirljivost in spornost njegovega predhodnega dela. Mnogo let se je Baudrillard pritoževal, da je bila sodobna epoha epoha »šibkih dogodkov« (*weak events*), da so se energije zgodovine dozdevno izčrpale in da politika postaja vse bolj banalna in dolgočasna. V besedilu *Anorexic Ruins*, objavljenem leta 1989, je trdil, da je bil Berlinski zid znak zamrznjene zgodovine, anoreksične zgodovine, v kateri se ne more zgoditi nič več in ki jo označuje »odsotnost dogodkov«, ter znak konca zgodovine, pri čemer je Berlinski zid jemal kot zastoj med komunizmom in kapitalizmom. Podobno je Baudrillard njujorška dvojčka Svetovnega trgovinskega centra nekoč razumel kot simbola zastoja globalnega kapitalizma in zamrznjene zgodovine, v katerih dve velesili razvijata sistem dvojne regulacije.²

Po padcu Berlinskega zidu in propadu komunizma je Baudrillard še naprej vztrajal, da je naša epoha epoha »šibkih dogodkov«, v kateri se ni spremenilo nič pomembnega. Vseeno pa se je zdelo, da so teroristični napadi 11. 9. 2001 na New York in Washington osrednji dogodki, ki so izsilili obsežne reakcije in

proizvedli pomembne spremembe, vključno z vojnama v Afganistanu in Iraku ter s poskusom Busheve administracije, da izrabi 11. 9. za hitro sprejetje desničarskih ekstremističnih ukrepov v ZDA ter dosego nove epohe ameriške vojaške hegemonije in oblasti – drama, ki se še vedno razvija in je nemara polna novih presenečenj.

Kmalu po terorističnih napadih 11. 9. je Baudrillard napisal razpravo *Duh terorizma*,* objavljeno 2. novembra 2001 v *Le Monde*. Trdil je, da so napadi na Svetovni trgovinski center

predstavljali »močan dogodek«, da so bili »ultimativen dogodek, mati vseh dogodkov, čisti dogodek, ki je v sebi združil vse dogodke, ki se niso zgodili nikoli«. »Stavka dogodkov«, je oznanil Baudrillard, je bila končana in od tega trenutka dalje se je začel intenzivno osredotočati na dinamiko in dogajanja sodobne zgodovine. V tej razpravi trdim, da sta Baudrillardovo misel znova podžgala 11. 9. in vojna proti terorju, ki je sledila, kar kaže na ohranjajoč pomen nekaterih njegovih ključnih kategorij, ki so proizvedle nekatera izmed njegovih najbolj izzivalnih del v zadnjem času.

Ko so se zgodili napadi 11. 9., je Baudrillard že dlje časa pisal o terorizmu in svoje razmišljanje osredotočal na globalizacijo. Hitro je reagiral s člankom v *Le Monde*, ki ga je kmalu prevedel in razširil v eno svojih najbolj izzivalnih in kontroverznih knjig, *The Spirit of Terrorism: And Requiem for the Twin Towers*. Po Baudrillardu napadi 11. 9. pomenijo novo vrsto terorizma, ki se kaže kot »oblika akcije, ki igra igro in se drži njenih pravil z enim samim ciljem, da jo prekine ... prevzeli so vsa orožja vladajoče oblasti.« To pomeni, da so teroristi po Baudrillardovem razumevanju uporabili letala, računalniške mreže in medije, povezane z zahodnimi družbami, da bi ustvarili spektakel terorja. Napadi so izzvali globalno grožnjo terorja, po kateri so sam sistem globalizacije ter zahodni kapitalizem in kultura kjer koli in kadar koli pod pritiskom napada »duha terorizma« in potencialnih terorističnih napadov.

Po Baudrillardu »govori in komentarji po 11. septembru izdajajo orjaško posttravmatsko katarzo* tako do dogodka samega kot do fascinacije, ki jo odkriva. Moralna obsodba in posvečena zveza proti terorizmu sta premosorazmerna z nenavadnim slavljem, občutenim ob opazovanju uničenja globalnih velesil.« Baudrillard je dojel, da teroristi upajo, da bo sistem čezmerno reagiral na mnogovrstne izzive terorizma: »Teroristični model bo povzročil presežek realnosti in zaradi tega se bo sistem zrušil pod tem presežkom.« Busheva administracija je seveda reagirala s presežkom enostranskega militarizma v Afganistanu in Iraku ter naredila »vojno proti terorju« za osnovo svoje notranje in zunanje politike ter nizkotno oznanila: »Ste z nami ali proti nam,« kar je pomenilo, da je vsakdo, ki ni podpiral Busheve »vojne proti terorju«, pomagal in dajal potuho »sovražniku« in terorizmu samemu. Po mnenju mnogih izmed nas je Busheva administracija naredila to, kar so po Baudrillardovem mnenju teroristi želeli, da naredi, in kar se je izrazilo kot pretirana reakcija na napade 11. 9. – reakcija, ki je stopila začetno simpatiziranje z ZDA in pridobila rekrute za teroriste, ki so se odzvali proti prekomernemu nasilju in agresiji odgovora ZDA. Nemudoma po 11. 9. je francoski časopis *Le Monde* naslovil komentar »Nous sommes tous les Américains« (»Mi vsi smo Američani«), toda po ogorčeni debati glede Busheve intervencije v Iraku so se ZDA znašle odtujene od dolgoletnih zaveznic, soočajoč se z množenjem novih sovražnikov in vpletene v novo epoho »vojne proti terorju«, kakor jo je opisala Busheva administracija, brez vidnega konca.³

Po Baudrillardovem mnenju so napadi 11. 9. predstavljali »spopad zmagovite globalizacije v vojni s samo seboj« in začeli »četrto svetovno vojno«: »Prva je opravila z evropsko nadvlado in epoho kolonializma, druga je opravila z nacizmom, tretja s komunizmom. Vsaka nas je progresivno pripeljala bliže k današnji enotni svetovni ureditvi, ki se ji povsod upirajo in v kateri se povsod resno spoprijemajo s sovražnimi silami. To je vojna fraktalne kompleksnosti, s katero se po vsem svetu vojskujejo proti uporniškim posameznostim, ki na način protitelesc netijo upor v vsaki celici.«

* V orig. *abreaction*; abreakcija, reakcija, vezana na terapevtski učinek sproščanja afekta, katarzična metoda; prim. Breuer, J. in Freud, S. *Študije o histeriji*. Delta. Ljubljana, 2002 (op. ur.).

³ Na začetku je Bush govoril o »vojni proti terorizmu«, nato pa začel razširjati pojem na »vojno proti terorju«, očitno neskončen projekt brez mogočega konca ali kraja.

⁴ Jean Baudrillard, citiran v: Goldblatt, M. »French Toast. America wanted Sept. 11«. *National Review Online*: 13. december 2001, 8 na: <http://www.nationalreview.com/comment/commentgoldblatt121301.shtm>. Goldblatt posnema protifrancoski diskurz desnice, ki je prevladoval v tistem času.

⁵ Baudrillard, J. »This is the Fourth World War«. Intervju v: *Der Spiegel*. 2002; glej prevod na: <http://www.ubishops.ca/ baudrillardstudies/spiegel.htm>.

⁶ Baudrillard, J. »La violence du Mondial«, v: *Power Inferno*. Galilee. Pariz, 2002, 63–83, prevod v angleščini na: http://www.ctheory.net/text_file.asp?pick=385.

⁷ Drugače rečeno: demokratizacijo, pravice in pravičnost razumem kot del zelo protislovne in sporne globalizacije. Glej: Kellner, D. »Theorizing Globalization«. *Sociological Theory*. 2002: št. 3, 285–305.

Po začetni objavi njegovega odgovora v francoskih časopisih ter takojšnjem prevodu v angleščino in druge jezike so Baudrillarda samega obtožili opravičevanja terorizma, ker je v članku v *Le Monde* izjavil: »Kajti zaradi te neznosne velesile [tj. ZDA] je prišlo tako do nasilja, ki se zdaj razširja po svetu, kot do teroristične domišljije, ki (ne da bi se mi tega zavedali) obstaja v vseh nas. Da je cel svet brez izjeme sanjal o tem dogodku, da si nihče ni mogel pomagati, da ne bi sanjal o uničenju tako mogočnega hegemonu – to dejstvo je nesprejemljivo za moralno zavest Zahoda. Pa vendarle je dejstvo – dejstvo, ki se upira emocionalnemu nasilju celotne retorike, zarotene, da bi ga prikrla. Konec koncev so oni tisti, ki so ga ustvarili, mi pa tisti, ki smo si ga želeli.«⁴

Baudrillard se je branil obtožb, da takšna razmišljanja ustvarjajo oster protiamerikanizem ali legitimiranje terorizma, ugotavljajoč: »Ne povečujem morilskih napadov – to bi bilo nepametno. Terorizem ni sodobna oblika revolucije proti zatiranju in kapitalizmu. Nobena ideologija, nobeno prizadevanje za uresničitev cilja, niti islamski fundamentalizem, ga ne morejo pojasniti ... Ničesar nisem glorificiral, nikogar obtoževal, ničesar opravičeval. Glasnika ne bi smeli pomešati s sporočilom. Prizadeval sem si analizirati proces, s pomočjo katerega nebrzdano širjenje globalizacije ustvarja pogoje za svoje lastno uničenje.«⁵

Zares, Baudrillard je proizvedel nekaj izzivalnih razmišljanj o globalizaciji. V »Violence of the Global« (»Nasilje globalnega«) razlikuje med globalnim in univerzalnim, pri čemer poveže globalizacijo s tehnologijo, trgov, turizmom in informacijami, v nasprotju z univerzalnim, ki ga poistoveti s »človekovimi pravicami, svobodo, kulturo in demokracijo.«⁶ Medtem »ko se zdi, da je globalizacija nepovratna [...], je univerzalizacija verjetno v zatonu.« V *Duh terorizma* Baudrillard zapiše: »... pojem svobode, nova in nedavna predstava, že blede iz naših misli in običajev in liberalna globalizacija se dogaja v natančno nasprotni obliki – globalizacija policijske države, totalen nadzor, teror, osnovan na ukrepih 'reda-in-zakona'. Deregulacija se zaključuje v maksimalnih pritiskih in omejitvah, podobnih tistim v fundamentalistični družbi.«

Večina teoretikov, vključno z menoj, razume globalizacijo kot matrico tržne ekonomije, demokracije, tehnologije, migracij in turizma ter svetovne izmenjave idej in kulture. Baudrillard, nenavadno, zavzame stališče tistih v antiglobalizacijskem gibanju, ki obsojajo globalizacijo kot nasprotje demokracije in človekovih pravic. Po Baudrillardu je globalizacija v osnovi proces homogenizacije in standardizacije, ki uničuje »posamezno« in raznovrstnost. To stališče pa ne uspe zaznati protislovij, da globalizacija hkrati proizvaja homogenizacijo ter hibridizacijo in raznolikost ter da se antikorporativno globalizacijsko gibanje bori za socialno pravičnost, demokratizacijo in večje pravice, dejavnike, ki jih Baudrillard povezuje z ugašajočo univerzalizacijo. Dejansko je boj za pravice in pravičnost pomemben del globalizacije, medtem ko je Baudrillardovo predstavljanje človekovih pravic, demokratizacije in pravičnosti kot dela izrabljene univerzalizacije, ki jo uničuje globalizacija, teoretično in politično problematično.⁷

Pred 11. 9. je bil globalni postmoderni položaj v Baudrillardovih razglabljanjih položaj, ki vsrkava drugost, briše razlike, asimilira in ruši vse nasprotujoče ali negativne sile v virusno pozitivnost in virtualnost. Baudrillard je torej menil, da globalizacija in tehnološki razvoj proizva-

jata standardizacijo in virtualizacijo, ki je brisala individualnost, družbeni boj, kritiko in realnost samo, saj so hiper- in virtualne realnosti medijev in kiberprostora vsrkavale vse več ljudi. Po njegovem mišljenju pozitivno in virtualno žarčita v vsako poro družbe in kulture, pri čemer nasprotje in razliko zatemnita v ničevost in negativnost. To je tudi epoha, v kateri je izginila sama realnost, ki tvori »popoln zločin« in je tema knjige s tem naslovom (1996), razdelana pa je tudi v *The Vital Illusion (Usodna iluzija, 2000)*. Baudrillard se tukaj predstavlja kot detektiv, ki išče krivca »popolnega zločina«, morilca realnosti, »najpomembnejšega dogodka novejše zgodovine«. Njegova ponavljajoča se tema so uničenje in izginotje realnega na področju informacij in simulakra ter posledična vladavina iluzije in videza. Na nietzschejanski način predlaga, da sta odslej resnica in realnost iluziji, iluzije kraljujejo, zaradi česar moramo spoštovati iluzijo in videz ter se odpovedati iluzornemu iskanju resnice in realnosti.

Vendar sta po napadih 11. 9. in vojni proti terorju, ki je sledila, spor in konflikt izbruhnili na globalnem odru, na površje pa so priplavale heterogene sile, ki jih, kot kaže, globalni kapitalizem ne more absorbirati in asimilirati; ustvarile so epoho, za katero se zdi, da je epoha napetega konflikta. Ideološki apologeti globalizacije, kakršen je Thomas Friedman, so bili prisiljeni potrditi, da ima globalizacija svoje temne strani in proizvaja konflikte poleg mreženja (*networking*), medsebojnih povezav in napredka. Seveda pa bomo še videli, kako se bodo razrešili vojna proti terorju in poostreni globalni konflikti.

V oklepaju naj zapišem, da včasih razglabljam o tem, da so odvratna dejanja terorja bin Lادنove mreže in drugih pripadnikov džihada ter nasilna reakcija vojske na teroristična dejanja s strani Busheve administracije nemara nepravilen paroksizem, pri čemer je zelo nazadnjaški predmoderni islamski fundamentalizem trčil ob staromodni, patriarhalni in enostranski militarizem divjega Zahoda. Lahko da bodo takšne oblike terorizma, imperializma in državne represije nadomestile bolj racionalne oblike politike, ki kriminalizirajo in marginalizirajo terorizem ter ne žrtvujejo prednosti odprte družbe in ekonomije v imenu varnosti. Vseeno pa lahko dogodki 11. septembra uvedejo novo epoho vojne proti terorju, ki bo vodila do neke vrste apokaliptičnega sveta prihodnosti, kakor ga je upodobila kiberpunk fikcija (Kellner, 2003). To bo pokazal čas.

V vsakem primeru se Baudrillard še naprej loteva dogodkov sodobne zgodovine in riše zemljevid sprememb sedanje kulture, družbe in politike. V članku v *Liberation* (19. maj 2004), »Pornographie de la Guerre« (»Pornografija vojne«), je Baudrillard primerjal globalno kroženje in vpliv podob 9. 11. z navidezno pornografskimi podobami zlorabe v iraškem zaporu Abu Ghraib s strani ameriških enot. Če je 11. 9. po Baudrillardu pomenil »elektrošok za oblast«, ki je prišel od zunaj, so podobe bagdadskega zapora odražale »ponižanje za oblast« in šok sramu ter slabe vesti, ki si ga je s svojo imperialno močjo vsilila sama. V obeh primerih je prišlo do silovite globalne reakcije vsega sveta, ki je kazala »v prvem primeru občutek nenavadnosti,« v drugem pa »občutek gnusa.«

Medtem ko je bil 11. september globalni dogodek, je Baudrillard trdil, da so podobe zlorabe v iraškem zaporu same po sebi predstavljale ne-dogodek »obscene banalnosti, odurno, toda banalno degradacijo žrtev pa tudi amaterskih režiserjev te pornografske parodije nasilja«. Podobe Abu Ghraiba so bile po Baudrillardu parodija nasilja in same iraške vojne, v kateri je »resničnostni šov osvoboditve Iraka« postal »groteskno in otročje« absurden spektakel nemoči ameriških oblasti.

Potem ko so po pravici kaznovali ameriške enote, ki so ustvarile ta obsceni in pornografski spektakel amaterske fotografije, Baudrillard dodaja, da je preostali zahodni svet sokriv za to

dehumanizirajočo zlorabo in parodijo: »V podobah se je izkristalizirala slaba vest celotnega Zahoda; v sadističnih nasmeških ameriških vojakov je prisoten ves Zahod, tako kot ves Zahod stoji za graditvijo izraelskega zidu.«

Pred tem je Baudrillard v »Duhu terorizma« trdil, da je bil velik del sveta sokriv za dogodek 11. 9., s tem ko je sanjal o tem, da bi bila velesila postavljena na svoje mesto, urbana in tehnološka hipermodernost pa kaznovana za svojo arogantno kolonizacijo vsakdanjega življenja – fantazija, ki se je redno reprezentirala v filmih katastrofe. Kolonizirajoči Zahod je bil sokriv tudi za zlorabo iraških zapornikov in škandal mučenja, saj si lahko le zelo rasistična mentaliteta predstavlja in sodeluje v takšnih dejanjih, ki prikazujejo nenadzorovano rasistično brutalnost v podobi zdaj razvpite pripadnice vojaške policije Lyndee English, ki je pozirala s pasjim konopcem, ovitim okoli golega iraškega zapornika, kakor da bi bil pes, ali ameriških vojakov, ki so perverzno sestavljali gomilo golih iraških teles v seksualno ponižujoče položaje, kakor da bi šlo za hordo živali. Podoba Lyndee English, ki je obrnjena proti iraškemu zaporniku in masturbira s palcem, obrnjenim navzgor, medtem ko z drugim kaže na Iračanove genitalije ter mu ob tem namenja grotesken pohoten pogled, znova kaže na pornografsko in rasistično naravo zlorabe zapornikov kot tudi na »pornografski obraz same vojne«, kot meni Baudrillard. Na drugi šokantni fotografiji stoji s kapuco pokriti Iračan na vrhu zaboja, roke ima iztegnjene, žice pa so pritrjene na njegove prste in povezane z elektrovodom. Kapuca priključ v spomin Klu Klux Klan in njihova razvpita linčanja, medtem ko poza Iračana z iztegnjenimi rokami vzbudi asociacijo na Kristusa na križu, monstrozna in groteskna slika v celoti pa spominja na umetniško občutljive opazovalce Goyevih študij vojnih grozot. Po Baudrillardu parodija usmrtitve z električnim tokom pomeni, »da je Amerika sama usmrčena z električnim tokom«.

Kakor pokaže Baudrillard, te slike spominjajo tudi na brutalno kolonialistično mentaliteto. *Washington Post* je zapisal, da je zaloga več kot tisoč digitalnih fotografij, ki so jih prejeli, razkrila, da so mlade ameriške enote fotografirale kamele, eksotične razglede v Iraku in prizore navadnih ljudi kakor tudi številne gnusne podobe zlorabe zapornikov in zopora. Mnoge objavljene kvazipornografske podobe iraških zapornikov so upodabljale feminizacijo teh zapornikov, golih ali v ženskem perilu, pasivno ponižanih in pomehkuženih. Seveda obstaja dolga zahodna kolonialna tradicija eksotičnega fotografiranja oddaljenih krajev ter feminiziranja in seksualiziranja eksotičnih kultur, kakor tudi tradicija dokumentiranja krvavih ostudnih prizorov v času vojne. V digitalni dobi so se ti žanri in nagibi združili ter ustvarili panoramo grozote, ki utegne končati vojaške kariere in za določeno obdobje zmanjšati ameriške imperialne ambicije na Srednjem vzhodu.

Nekatere podobe zopora Abu Ghraib so bile zaradi pornografske konotacije ter sodelovanja moških in žensk skupaj z zlobnimi in režečimi se obrazi ameriških zaporniških paznikov domnevno še posebej strupene in eksplozivne. Vseeno pa bi lahko s pomočjo svetovnih medijev z lahkoto dokumentirali in razširili poljubno število drugih podob mrtvih iraških civilistov, napake ameriških bombardiranj, brutalnega ravnanja z Iračani s strani ameriških sil in podobnega. Deloma sta bili šokantnost in beda podob v ZDA posledica izboljšanega pogleda na iraško intervencijo v ameriških korporativnih medijih.⁸ Vojne v javni zavesti pogosto označujejo podobe krutosti, kakršna je golo bežeče dekle v Vietnamu s telesom, iznakaženim od napalma, ali podoba mladega ameriškega vojaka, ki z vžigalnikom za cigarete prižiga kmečko koč. Tudi Iraka se bomo verjetno spominjali po grozljivih slikah, ki so jih v tem primeru posnele ameriške enote same.

Baudrillard že dolgo razmišlja o »zlem duhu podob«. Je tudi teoretik »obscenega« in »ekstaze komunikacije« ter raziskuje načine, na katere medijska in računalniška družba razkriva najbolj osebne intimnosti, zatajene skrivnosti in, kakor vidimo v primeru Iraka, najtemnejša junaštva ter tako nazorno prikaže poudarke svojih kategorij za kritično spopadanje s sodobno kulturo in zgodovino.

Dogodki 9. 11., »šok in strah« ameriško-britanskih napadov na Irak, iraški upor proti okupaciji, ujetje in sojenje Sadamu Huseinu ter šokantne podobe zlorabe zapornikov priključijo v spomin tudi kategorijo spektakla, ki jo je razvil Guy Debord, ki je bil nekoč Baudrillardov sodobnik in je na neki stopnji tudi vplival na njegovo delo. Za konec želim spomniti na pojem preobrat spektakla, ki sem ga razvil v svoji knjigi *Media Spectacle* (2003), ter na Baudrillardov pojem »immanentni preobrat«, da bi pokazal na nepredvidljivost dogodkov ter na to, kako so spremembe zgodovine zaznamovane s presenečenji in nehotenimi posledicami.

V osemdesetih letih 20. stoletja je Baudrillard postuliral »immanentni preobrat«, preusmeritev ali obratno smer pomena in učinkov, po katerem se stvari sprevržejo v svoje nasprotje. Tako je po Baudrillardu družba proizvodnje prehajala k simulaciji in zapeljevanju; panoptična in represivna oblast, ki jo je tematiziral Foucault, se je sprevrčala v cinično zapeljevalno oblast medijev in informacijske družbe; osvoboditev, za katero so se zavzemali v šestdesetih letih, je postala oblika prostovoljne uslužnosti; najvišja oblast je prešla s subjekta na objekt; revolucija in emancipacija sta se sprevrnili v svoje nasprotje in se vse bolj lovili v logiko sistema ter zato ujeli posameznike v red simulacije in navideznosti. Baudrillardov pojem »immanentnega preobrata« tako ponuja vzporednico Horkheimerjevemu in Adornovemu »dialektičnemu razsvetljenstvu« (1972 [1947]), pri katerem so ključne poteze zahodnega razsvetljenstva postale svoje nasprotje. Po Adornu in Horkheimerju postanejo metode razsvetljenstva v transformacijah organiziranega in visokotehnološkega kapitalizma nadvlada, kultura postane kulturna industrija, demokracija oblika masovne manipulacije, znanost in tehnologija pa sestavljata ključni del aparata družbene nadvlade.

Vseeno pa je podobe in spektakle v medijski dobi nemogoče nadzorovati. Medijski spektakel, zasnovan, da bi bil zmagoviti prikaz ameriške vojaške moči, se utegne z lahkoto spremeniti v spektakel ameriške arogance, brutalnosti in protizakonitosti. Zato bi se strinjal, da se je namen Busheve administracije, da bi ustvarila zmagoviti iraški spektakel, s katerim bi pripomogla k ponovni izvolitvi Georgea W. Busha ter pomagala legitimirati nadzor iraške nafte in ekonomije, nemara izjalovil, da so se takšne podobe in spektakel izmaknili njenemu nadzoru in da se Irak zdaj zdi kot katastrofa, ki ponazarja omejitve ameriške moči in zmote tako imenovane Busheve doktrine predkupne vojne, pa tudi kot dramatizacija popolne nesposobnosti Busheve administracije.

Fahrenheit 9/11, film Michaela Moora, je nazoren odmev na propagando Busheve administracije in ponazarja, kako se lahko spektakel spremeni ter ima različne politične učinke. Prikaže najbolj groteskne elemente namenov Busheve administracije, da bi ustvarila manipulativen, zmagovit političen spektakel v Iraku, medtem ko *Fahrenheit 9/11* poskuša proizvesti

⁸ V oklepaju bi lahko pripomnil, da so bili predvsem arabski mediji tisti, ki so se osredotočili na neprijetne vidike ameriške invazije na Irak in njegove okupacijo, prikazujoč številne krvave podobe iraških civilnih žrtev ameriške vojaške akcije ter nelaskave podobe ameriških vojaških sil in politikov. Zdaj ko je pandorina skrinjica iraških hudodelstev odprta, s težnjo globalnih medijev po skupinskem novinarstvu (*pack journalism* – termin, ki opisuje poenoteno poročanje, kadar skupina novinarjev pokriva isto temo in se od njih zahteva, da večino časa preživijo skupaj, tako pa so odvisni od istih virov ter drug od drugega za posamezne namige; op. prev.) in po vzdrževanju blaznosti trenutka ter z resničnim strahom in zaskrbljenostjo nad usmeritvijo iraške invazije in okupacije Busheve administracije pri velikem delu javnosti, bo zagotovo še veliko več vznemirljivih podob rastočega globalnega medijskega spektakla ameriških nesreč v Iraku ter ogorčenja nad celotno spodletelo pobudo.

⁹ Medtem ko julija 2004 zaključujem tole razmišljanje, prihajajo na dan poročila, da v zaporih, tudi v Abu Graibu, zadržujejo preko sto iraških otrok, da obstajajo videotrakovi s posnetki ameriških enot, ki seksualno zlorablajo in mučijo otroke, ki bodo nemara kmalu na prostosti, in da bo novinar Seymour Hersh še naprej dokumentiral krutosti. Glej: Pitt, W. »Torturing Children«, na: www.smirkingchimp.com/print.php?sid=17066.

protispektakel, ki bi lahko deloval v smeri Bushevega poraza. Seveda se bodo pred novembrskimi volitvami nedvomno pojavili novi spektakli in zgodovina bo še naprej naključna in nepredvidljiva.

Kar zadeva široko razširjenost podob zlorabe iraških zapornikov, ki se je loteva Baudrillard v svojem nedavnem pisanju: če podobe prikazujejo grozote in pošastnosti ameriške politike in jih lahko uporabimo globalno, da bi prikazali njeno zlorabo in mučenje zapornikov, in če razširjanje spektakla zlorabe in mučenja navsezadnje prisili ZDA, da spremenijo svojo pogubno poli-

tiko do Iraka, bo to dokaz, da so primeri medijskih podob tisti, ki so sprevrnili simbolno zmago v poraz.⁹ Nenehno razširjanje spektakla grozote v Iraku bi lahko ustvarilo precejšnje politične izgrede med ameriški volilci ter Irak sprevrnilo od zmagovitega spektakla ponovne izvolitve, kakor si ga je zamislila Busheva administracija, k spektaklu ameriške degradacije in ponižanja, ki bi lahko privedel do Bushevega strmoglavljenja. Še več: zelo razširjen iraški »horror show« in razvneta debata o sistematičnem škandalu zlorab in mučenja v iraških, afganistanskih in guantanamoških zaporih bi lahko sprožila javne reakcije, da je mučenje zapornikov nesprejemljivo, s čimer bi bili vlada in vojska prisiljeni, da končata in prenehata z akcijami, ki jih mnogi razumejo kot kršitev človekovih pravic in obliko barbarskega atavizma. Vpliv in učinki medijskih spektaklov so zelo nepredvidljivi in navsezadnje je mogoče, da bi mučno razširjanje podob zlorabe iraških zapornikov imelo trajne, pozitivne učinke na mednarodno pravo in ravnanje z zaporniki.

Jean Baudrillard zavrača takšno spekulacijo o pozitivnem izidu katastrofične zgodovine in raje prikazuje parametre in spremembe slabih strani in katastrof sodobnega trenutka. Njegova nedavna razmišljanja o aktualnih dogodkih nas silijo k temu, da si ogledamo najbolj šokantne in moteče vidike sedanje epohe, da prevprašamo naše osnovne kategorije, načine mišljenja in konvencionalno običajno modrost. Baudrillard, vedno provokator, me z vidika sprememb in katastrof novejšje zgodovine prepušča razmišljanju, da je imel T. W. Adorno prav, ko je zapisal: »Le pretiravanja so resnična.«

Prevedla Polona Poberžnik